

PRIORITETI AZTN-a ZA 2024. GODINU:

Misija Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: AZTN) je osigurati i doprinijeti nesmetanom funkcioniranju tržišta za potrošače, poduzetnike i gospodarstvo u cjelini kroz učinkovito tržišno natjecanje otklanjanjem zapreka koje su nastale ili mogu nastati ograničavanjem tržišnog natjecanja. Ova misija AZTN-a provodi se u interesu svih sudionika na tržištu i temelji se na načelima tržišne ekonomije i slobodnog tržišnog natjecanja. Pritom AZTN postupke vodi primjenom nacionalnog propisa (Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja, dalje: ZZTN), ali i paralelno primjenom EU prava, odnosno članka 101. i 102. Ugovora o funkcioniranju EU-a (dalje: UFEU). Pri određivanju prioriteta u radu AZTN će djelovati u odnosu na ona postupanja koja imaju najviše učinka na razvoj konkurencije na tržištu i pozitivan učinak na inovacije, produktivnost i otpornost tržišta kroz tržišno natjecanje. Svrha određivanja provedbenih prioriteta je:

- učinkovita i ekonomična upotreba resursa u postupanju po zaprimljenim inicijativama i drugim podnescima,
- odbacivanje inicijative ako njezin sadržaj nije prioritet u provedbi
- dostatnost resursa AZTN-a za učinkovito postupanje
- vjerojatnost pozitivnog učinka na tržište djelovanjem AZTN-a
- postojanje druge alternative osim postupanja AZTN-a

U svrhu daljnjeg ostvarenja ove misije i njezinih ciljeva i zakonske ovlasti AZTN-a da odredi prioritete u svom radu i u slučaju kada zaprimi inicijativu za pokretanje postupka po službenoj dužnosti, AZTN će se uz rješavanje tekućih predmeta u svom radu u 2024. godini usmjeriti na slijedeće prioritete:

OTKRIVANJE I SANKCIONIRANJE TEŠKIH POVREDA PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA:

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUMI-KARTELI

Sklapanje zabranjenih horizontalnih sporazuma predstavlja najteže povrede tržišnog natjecanja, neovisno o tržišnom udjelu sudionika sporazuma, i stoga se kao prioriteti u radu određuju sve povrede navedene u članku 8. st. 1. ZZTN-a odnosno utvrđivanje cijena, ograničavanje ili nadziranje proizvodnje, tržišta, tehnološkog razvoja ili ulaganja i podjelu tržišta ili izvora nabave, primjena nejednakih uvjeta na istovrsne poslove s različitim poduzetnicima i uvjetovanje sklapanja ugovora prihvaćanjem od drugih ugovornih strana dodatnih obveza, koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom tih ugovora.

Karteli-zabranjeni horizontalni sporazumi između poduzetnika koji su konkurenti i kojima oni dogovaraju cijene ili druge parametre tržišnog natjecanja, dijele tržišta, međusobno si dodjeljuju kupce ili lokacije na kojima će prodavati svoje proizvode ili usluge, dogovaraju rabate, definiraju opseg proizvodnje i čitavu djelatnost kojom se bave, dogovaraju svoje ponašanje i uvjete koje će postaviti u postupcima javne nabave, pa tako zatvaraju tržište za nove konkurente, predstavljaju najtežu povredu prava tržišnog natjecanja koje nanosi najveću štetu gospodarstvu i potrošačima i društvu u cijelosti. Karteli dižu cijene roba i usluga iznad cijene koja bi bila u uvjetima konkurentskog ponašanja poduzetnika pa potrošači odabiru ili da neće platiti višu cijenu proizvoda i usluga obuhvaćenih kartelom ili ipak plaćaju taj proizvod ili uslugu koji žele i time nesvjesno prebacuju dobit na sudionike kartela. U raznim međunarodnim studijama koje istražuju negativan učinak kartela na cijene utvrđeno je kako karteli u prosjeku vode do povećanja cijena u iznosu 15-30 posto, a ponekad i do 50 posto. Stoga je primarni fokus AZTN-a i dalje na otkrivanju i sankcioniranju ovih najtežih povreda prava tržišnog natjecanja. Iako je u proteklim razdobljima otkriveno više kartela na različitim mjerodavnim tržištima (auto škole, autobusni prijevoz, komunalne usluge, dostava hrane za pučke kuhinje), postoji nekoliko predmeta kartela u tijeku koji će tijekom ove godine biti prioritet u rješavanju AZTN-a.

Također, na tržištu RH sigurno postoji još niz kartela u praksi koje je tek potrebno otkriti i u provedenom postupku dokazati njihovo djelovanje. Stoga je za učinkovitiju provedbu ovih postupaka nužno ojačati postojeće resurse i alate AZTN-a, kao i uvesti neke nove.

Zato AZTN u 2024. godini planira jače promovirati značaj pokajnika za otkrivanje kartela i potaknuti prijave pokajnika. Pokajnik je poduzetnik- sudionik kartela koji prvi pristupi AZTN-u prijavi kartel i podnese dokaze o tom kartelu. Pokajnik može dobiti potpuno oslobođenje od kazne, odnosno svaki prvi slijedeći poduzetnik koji pristupi s relevantnim dokazima može dobiti odgovarajuće umanjeње kazne. Navedenim instrumentom otkriveni su najveći karteli od EK u posljednjih petnaestak godina. Odgovarajućim promotivnim aktivnostima o pokajnicima će se podsjetiti poduzetnike na ovaj instrument i potaknuti ih da dostave prijave kartela AZTN-u.

Slično tome, AZTN će poduzetnike protiv kojih se već vodi postupak utvrđivanja zabranjenih sporazuma podsjetiti i na mogućnost sklapanja nagodbe slijedom koje se postupak brže dovršava, a poduzetnici koji su sklopili nagodbu s AZTN-om mogu dobiti daljnje umanjeње kazne od 10 do 20 posto koje ne isključuje umanjeње po osnovi pokajnika. Nadalje, s ciljem da AZTN dođe do što više saznanja o mogućim povredama tržišnog natjecanja, primarno zabranjenim horizontalnim sporazumima između poduzetnika, tijekom ove godine uvest će još jedan novi alat-digitalnu on line anonimnu prijavu trećih strana (anonimni zviždači) putem koje će svatko anonimno moći prijaviti zabranjene sporazume putem web stranice AZTN-a uz odgovarajuće mjere zaštite anonimnosti za takve prijavitelje.

SUZBIJANJE KARTELA U JAVNOJ NABAVI

Nadalje, u ovom dijelu prioriteta koji se odnose na suzbijanje i otkrivanje zabranjenih sporazuma između poduzetnika, poseban naglasak bit će stavljen na zabranjene sporazume u postupcima javne nabave kao osobito štetne za potrošače i gospodarstvo. U tom smislu nastavit će se korisna suradnja s resornim Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja koje je dalo pristup stručnjacima AZTN-a u elektronski glasnik javne nabave kao i s Državnom komisijom za kontrolu postupaka javne nabave (DKOM). U svrhu pravovremenog prepoznavanja mogućeg zabranjenog dogovora između ponuditelja na natječajima u postupcima javne nabave provodit će se edukacije naručitelja u suradnji s DKOM-om kao i sa drugim institucijama, te kroz provedbu projekta s OECD-om, Europskom komisijom i nekoliko država članica EU.

Upravo radi ostvarivanja ovoga prioriteta AZTN je između ostaloga i osnovao novi Odjel za digitalna pitanja i forenziku, te će u svrhu lakšeg pretraživanja glasnika javne nabave i drugih dokumenata radi otkrivanja zabranjenih sporazuma u postupcima javne nabave stručnjaci AZTN-a iz navedenog Odjela za digitalna pitanja posvetiti pažnju izradi i korištenju algoritama koji bi pomogli u bržem otkrivanju određenih sumnjivih obrazaca postupanja.

ZABRANJENI VERTIKALNI SPORAZUMI

Osim zabranjenih horizontalnih sporazuma, i vertikalni sporazumi između poduzetnika koji nisu konkurenti, a koji sadrže teška ograničenja tržišnog natjecanja (kao što su ograničavanje prava kupca da slobodno određuje prodajnu cijenu proizvoda ili ograničavanje međusobne opskrbe između distributera unutar selektivne distribucije) i zabranjene obveze u vertikalnim sporazumima (obveza kupca da ne kupuju konkurentne brandove, tj. “obveza nekupovanja od konkurencije” ili “obveza nenatjecanja” u neograničenom trajanju ili trajanju dulje od pet godina) iz Uredbe o skupnom izuzeću vertikalnih sporazuma također predstavlja prioritet u postupcima. Pritom će se kao prioritet promatrati vertikalni sporazumi između malih, srednjih i velikih poduzetnika, dok će se izostaviti sporazume između mikro poduzetnika.

ZLOUPORABE VLADAJUĆEG POLOŽAJA

Drugo značajno područje utvrđivanja zabranjenih postupanja poduzetnika odnosi se na zlouporabe vladajućeg položaja. AZTN će tijekom ove godine dovršiti ranije započete predmete zlouporaba vladajućeg položaja te provoditi prethodno ispitivanje stanja na mjerodavnim tržištima u odnosu na koja tijekom godine zaprimi inicijative za pokretanje postupaka odnosno gdje postoji sumnja da određeni poduzetnik zlorabljuje svoju tržišnu snagu. Pritom će kao prioritetna tržišta i postupanja biti ona koja su posebno značajna za potrošače i poduzetnici čije postupanje može značajno narušiti tržišno natjecanje. U tu svrhu će kao dodatni interpretativni alat AZTN koristiti i kriterijima iz Upute o provedbenim prioritetima Komisije u primjeni članka 82. Ugovora

o EZ-u na postupanja poduzetnika u vladajućem položaju koja za posljedicu mogu imati zlouporabu u smislu isključivanja konkurenata s tržišta, te nove propise EU-a kao što je Obavijest EK o definiciji mjerodavnog tržišta za potrebe prava tržišnog natjecanja.

Zaključno, navedena prioritetna područja djelovanja AZTN-a određena su u svrhu učinkovitijeg rada i racionalnog usmjeravanja resursa AZTN-a, međutim određena doza fleksibilnosti je potrebna kako bi se moglo reagirati na neke nepredviđene razvoje ili događaje na tržištu koja se mogu pojaviti tijekom godine, a koja mogu zahtijevati postupanje od strane AZTN-a s ciljem održavanja tržišnog natjecanja na tržištu RH.